ఓం

కర్ణానందదాయిని.

అను నీతిగ్రంథము

విశాఖపట్టణముజిల్లా అనకాపల్లి వాస్తవ్యుండగు

బీ. బాలాజీదాసునిచే

వ్రాయబడినది.

ప్రకటనకర్త :

బీ. అమ్మన్న.

బెజవాడ వాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు

డి. కే. పంత్ చే

ముద్రింపబడియె.

ఆరవ కూర్పు : 500 ప్రతులు.

Reprint.

1921.

Price 0-6-0. వెల రూ **0-6-0.**

పీ ఠి క.

చదువరులారా! నేను పెక్కుచోటుల హరికథలలో పదపద్యంబులుపన్యసింప నవికోరక హాస్యాస్పదంబగు పద్యంబులు విని వ్రాసి యిమ్మని బాధింపుచుండిరి. వారలకై యీగతి వ్రాసితి.

ప్ర క ట న.

ఈదిగువ నుదహరించిన గ్రంథములు విశాఖపట్నంజిల్లా అనకాపల్లి బీ. బాలాజీదాసు అండుకో అని వ్రాసిన వచ్చును.

1	కుశలవవిజయం	రు. 0-8-0
2	గయోపాఖ్యానము	0-8-0
3	ప్రియంవదాచరిత్రము	0-6-0
4	జయప్రద లేక పురూరవ	0-8-0
5	త్రిశంకువిజయము లేక హరిశ్చంద్ర	0-8-0
6	నలచరిత్ర	0-8-0
7	సీతాకళ్యాణము	0-8-0
8	రుక్మాంగద లేక యేకాదశీమాహాత్మ్యము	0-8-0
9	ద్రౌపదీమానసంరక్షణము	0-6-0
10	దయాకరవిజయము	0-8-0
11	సూరదాసుచరిత్రము	0-6-0
12	పురందరదాసుచరిత్రము	0-6-0
13	కర్ణానందదాయిని (పద్యములు)	0-6-0
14	హరికథేతిహాసమంజరి. మొదటిభాగం (పద్యములు)	0-6-0
15	డిటో 2వ భాగం (కీర్తనలు)	0-6-0
16	కుచేలోపాఖ్యానము	0-6-0
17	రామదాసుచరిత్ర. చల్లారామలింగయ్యగారి విరచితము	0-6-0
18	యామునాచార్యచరిత్ర. సౌంత్యాన అబ్బాయిగారివిరచితము	0-6-0
19	భామినీ విలాసము (పద్యములు) బులుసు పాపయ్యశాస్త్రి	0-4-0
20	వసంతయామినీస్వప్నము (నాటకము) డిటో	0-12-0

ఓం

కర్ణానందదాయిని

శా. శ్రీవైకుంఠులు పన్నిదంబిడిచి వాసిన్గందుకం బాడ రా
జీవాక్షాహతమైన చెండు సరగన్ శ్రీవెన్కకుం బోవ వ
ద్మావక్షోజము బంతియన్న భ్రమచేతన్ హస్తముం జాచి కే
ళీవైవశ్యము నగ్రహించు వనమాలిన్ గొల్తు మోక్షార్థినై.

అన్యాపదేశములు.

ఉ. ఆయనలేరు గ్రామమున సత్రయుమామయు నిద్రజెందినా
రాయలనూచిన న్గనుకడూరడి మాతనయుండు నిద్రబో
నీయడు వీని బాధలిక నేభరియింపగజాల వేగర
మ్మాయిటు బీరపాదుదరి మానము దాలిచి దాగియున్న బూ
చీయనిపిల్చె జారుసరసీరుహనేత్ర రహస్యభాషలన్ 2

ఉ. మోసముగల్గు వేమఱలిపొమ్ము భవత్సదనంబు జేర బే
రాసవహించి యాత్మభవయాతనచేతను వచ్చితీవు నా
కోసము రాకు నీకు బ్రతికూలుడు నాయధికారివచ్చె సం
త్రోసమునన్ భవత్ప్రియులతో జరియింపుము మీనమిత్రమా. 3

ఆ॥ వె॥ మాలకాకులార! యాలపురుగులార!
కొంగలార! గుడ్లగూబలార!
వాయిమూసివినుడు కోయిలపల్కెడి
మధురమైన పంచమస్వరంబు ॥ 4

చ॥ మలయగిరిన్వసించు పెనుమ్రాకులు గంధపుజెట్టుస్పర్శనా
సొలుపునుదాల్చి యెల్లరకు మోదమొసంగును వేయివత్సరం
బులు నివసించినప్పటికి బొంగువెదుళ్ళకు దత్సువాసన
ల్గలుగవు లోనసారములు గల్గనిచో రసమబ్బు నేగతిన్. 5

ఉ॥ మాయురెమానమానుటలుమాని వచింపుము నేడు పంచమ
స్థాయిని లేనిచో బరభృతంబని నిన్నెఱుగంగ నేర్తు రే
యీయెడ మానవుల్వటమహీజమునన్వసియించియున్న యీ
వాయసకోటిలోన సితవై ఖగలీలజరించు కోకిలా! 6

ఉ॥ నీకువివేకమున్న గననేర్తువు సద్గతి వేషమున్నచో
లోకులు నిన్ను సాధువులలో గణియింతురటంచు నక్కటా!
యాకులు మేయుచుం జలమునానుచు మౌనము దాల్చి కాయము
న్భీకరమైనగడ్డమును బెంచిచరింతువు వెఱ్ఱిఛాగమా! ॥ 7

చ॥ పునుగు జవాజి కుంకుమము పూసినచన్గవశోభనున్న ప
ద్మనయనలెల్ల మోదమున మజ్జనస్నానము జేయ జూచి నీ
తనువలరూపవాసనల దాల్చునటంచు జలాశయంబులో
మునుగుచునుంటివబ్జజుడు మున్నె లిఖించెనునల్పు మీకులం
బున జనియించువారలకు బొమ్మకలాభము లేదు కారమా ॥ 8

రిఫారమర్సుసంగతి.

సీ॥ బొట్టు రిమూవింగు జుట్టును షేవింగు ముందర క్రాపింగు మురియుచుం
డు । సాపుకుగోయింగు సారాయిడ్రింకింగు వీధులరోలింగు వెలయు
చుండు । నదులకుషైరింగు మదవతుల లుకింగు పకపకలాఫింగు బర
పుచుండు । కనుసంజ్ఞమేకింగు గర్లునుతోస్పీకింగు కరములషేకింగు

జరుపుచుండు । సందులవాకింగు సతులనైవెయిటింగు ప్రకటనుస్లీ
పింగు ప్రబలుచుండు । కాలునసాకింగు కైకట్టుటేకింగు యస్సునో
స్మోకింగు లలరుచుండు । నహినహిబేదింగు నంజూనుసీటింగు సిగరె
ట్లుస్మోకింగు చెలగుచుండు । వింతగగల్లోడింగు జంతులషూటింగు
లలకార్డుప్లేయింగు సలుపుచుండు

గీ॥ ఇట్టిచర్యలొనర్చుచు నెవరినెన్న
వారుగానక పెద్దలపగిదిసభల
పాడుబొమ్మల నర్చింపగూడదంచు
పలుకుదురు కొంతమంది రిఫారమర్సు. 9

సీ॥ తమకులాచారపద్ధతులెల్లవిడనాడివిపులహోమ్మునరిఫ్రెష్మెంటు
రూమునకరుదెంచి రూకలనర్పించి యెలమిబట్లర్సుతో నెక్సెలెంటు
బ్రాంది విస్కీ బీరు వైను బీఫ్ ముక్క లిమినేడ్లు సోడా కోడిగుడ్లు
వాంటు! అని పుచ్చుకొని రోడ్డులనుజొగుచు న్వార సుందరీమణుల
హౌసులకు వెంటు ।

గీ॥ సరససల్లాపముల రాత్రి జరిపివచ్చి
రంగుకోటులువేసి మీటింగుజేసి
పాడుబొమ్మల నర్చింపగూడదంచు
పలుకుదురు కొంతమంది రిఫారమర్సు ॥ 10

ఉ॥ సానులపాటవిన్న మదిచంచలమౌనిక సానిమేళముల్
మానుడటంచు సత్సభలమాటలనాడుచు వే ముసుంగులన్
బూని నిశీథవేళ నటబోయి వధూటులమోవిపానకం
బాను రిఫారమర్లగన నద్భుతమయ్యెడి మిత్రరత్నమా ॥ 11

—◆ త్రాగుబోతుల లక్షణము ◆—

సీ॥ దానమొనర్చు రాధాకుమారునిపోల్కి నెరిగంతులిడునాంజనేయు
పోల్కి । గుఱకనిద్దురవోవు కుంభకర్ణునిపోల్కి క్రిందనుబడిదొర్లు
పందిపోల్కి । అతిమధురోక్తులనాడు కోయిలపోల్కి కడుద్రిమ్మ

ను చునుండు కాకిపోల్కి । వే డూర్న యసులగావించు రావణుపో
ల్కి కొంటెజపము సేయు కొంగపోల్కి ।

గీ॥ కల్లుసారయులను ద్రావి యొళ్ళుమరచి
నట్టివాడివిధంబున నాచరించు
నస్యలకెరుంగశక్యమే యట్టిజట్టు
లో మెలగువారికేతక్క డోసుమహిమ ॥

ఝంఝూటి — త్రిశ్రగతి.

బ్రింగ్, బ్రింగ్, బ్రింగ్, టాడి, ఏడ్, మటణ, పకోడి ॥బ్రిం॥
వెరి, గూడ్, టు, బాడి, డోంటు, ఫర్ గెట్, మైలేడి ॥బ్రిం॥
ప్లీజ్, ప్లీజ్, కమిణ, షట్, ది, డోర్, ఆఫ్, ది, హాట్
ఎండ్, బిగ్, చిమ్నిపుట్, హియరాఫ్టర్, వుయిషల్, మీట్ ॥బ్రిం॥
సీ, సీ, మై, బ్యూటి, దిసీజాల్, మైపాటిణ,
‘వుయి, మస్టు ప్రే, ఆల్మొయిటి, ఇటీజ్, అవర్, డ్యూటి ॥బ్రిం॥
ఈచ్, టేక్, వణ, వణ, డోస్, డోణ, డోం, బియాండ్డి, ప్యాస్
ఐ, యామ్, కింగాఫ్, మెడ్రాస్, కెండ్లి, సీ, టు, బాలాజీదాస్ ॥బ్రిం॥

—♦ వీణచేబూనివచ్చిన బ్రాహ్మణుని గొల్లవాడుచూచి —♦

ఉ॥ (గొల్ల) కాశికిబోతివో బమడ కావిడిదెస్తివో
(బ్రా) కాదు వీణ
(గొ) యబ్బోశిరో నేనుదానిగని బోల్చగనేర్తును కాదు కాదునీ
వాసిగమాడుతా వదియునైనను బూనికనూదుమీయు నెన్
జేశలమైనగానరుచి వీసమెఱుంగరు మూఢమానవుల్. 14

—♦ నారదుడు లక్ష్మినాలోకించి ♦—

మ. వనజాతాలయ నీకు దాతృగృహముల్ వాసార్హమైయుండగా
చని యాలోభుల చెంతనుండుటది నీచంబన్న శ్రీయిట్లనెణ
తనయా నన్నడుచుల్క జేయుదురు దాతల్లోభినన్నన్ననణ
గనుగానణ బరికింతు వానిగృపలోకంబందు నెవ్వేళలణ. 15

నార—కం. జగతిని లోభి సగారవ
ముగ జూచునటంచు వానిపొంతకుజనదట్టో
మగువా! వన్నె చెడదె? రా
గి గలిసినటువంటి పసిడికెంబలె నరయన్.

—♦ పడుచుపెండ్లమును ముసలిమగడు చూచి ♦—

ఉ. ఇంతిరో! పెండ్లికాలమున నిచ్చిన విత్తమురాదు మారుపూ
బంతిరో! నీవయింగలుగు భ్రాంతియుబోదు శరీరమందు ర
వ్వంతయుశక్తిలేదు పరమాత్మునిపై మదినిల్పబోను నీ
తంతువృథోడనైనను శతాబ్దములీభువినుండు కోమలీ. 17

—♦ అత్తకోడండ్రజగడము— లక్ష్మీసరస్వతులు ♦—

సీ. వనజమందిర భారతినిజూచి నిను నుపాసనజేయువారు నాసదనము
నకు । రాకతప్పదుగాన నీకుగౌరవము లేదనిపల్క వాగ్దేవియత్త
తోడ । నిన్నెసేవించుచు నన్నుగొల్వనివారు పశుసమానులనుచు
బలుక దమ్మి।చూలి విలోకించి యాలి తల్లులపోరు వారింప నూ
హించి వారిగాంచి ।

గీ. కయ్యమాడుట యిటుపాడిగాదుమీకు
తలప నిరువురకును హెచ్చు తగ్గులేదు
గాని మీరున్న చోటను జ్ఞానమున్న
గానియిద్దరకును వన్నె గలుగబోదు. 18

ముసలివానికి పెండ్లి జేయ నూహింప నెంచిన బాలిక తోడిబాలికతో

ఉ. నీరజగంధి నాదుజననీజనకుల్ ధనకాంక్షచేత సం
సారసుఖంబెఱింగియును సంశయ మొందక యక్కటక్కటా!
పేరిమినొకవృద్ధునకు బెండిలిసేయగ నన్ను నెంచి యు
న్నారు మరాళరాజగమనా! యలవిత్తమహాత్మ్యమెట్టిదో॥ 19

—◆ వైదికి సరసము ◆—

గీ. అఖిలవేదాధ్యయన శుద్ధమైన నాయు
ధరమునకునంటు దోసమ్ము వగులునీకు
కొలుక నీకిచ్చగలదేని కులుకులాడి
యెడమ చెవి యిదెకొలుకుమా యెగ్గునెంచ. 20

—◆ హరికథలలో చుట్టలుగాల్చు వారికింగల లాభము ◆—

చ. గురువరనృత్యగీతములు గొబ్బున వారవధూశిరోమణుల్
జరుపగ కాగడల్గొసిన చాకలులేమరితంబొనర్చి యీ
కరణిని బుట్టిరో దెలుపగావలెనన్న, గురుండువల్కె సా
దరముగ సత్కథల్ జరుగు తావులజుట్టలుగాల్చువారలీ
ధర రజకాళియై కొరవిదయ్యములై జనియింత్రు వాసవా. 21

—◆ లోభివానినిదర్శింప గలిగినట్టి యాదరణ ◆—

సీ. ప్రేమతో నాప్రభు వేమిచ్చెనంటిరా యూరిలో నిర్భీతినుండనిచ్చె
జలిచేతపడకుచు వలువలేదన్నంత గడువడి జేతులు ముడువనిచ్చె
ముష్టికై పోన్నారుబోయి క్రమ్మఱరాగ దరలగొట్టకయింట జొరగ
నిచ్చె! గడుడప్పిచేడస్సి గంజిబోయుమటన్న భావిలోపలనీరు ద్రా
వనిచ్చె।

గీ. ఇట్టిత్యాగినిజూడబో మితనికితడె
సాటిగాకన్యులీగతి సలుపగలరె
సరసగుణసముదాయ సజ్జనవిధేయ
త్యాగవిజిత రాధేయ సద్భాగధేయ. 22

—◆ కలియుగ హరిదాసులసంగతి ◆—

చ. సరసతనున్న తెల్పుటకు సాహితిశూన్యము సజ్జనాళిపై
గురుతుహుళక్కి దైవమునుగొల్చుటవాస్తి శిరోజపుంజము
ల్విరివిగదిద్ది వేషములు వేయుచు మోరలనెత్తి వీధులం
దిరిగెడి దాసులెట్లు భవదీయపదంబునుగందురీశ్వరా.

సీ॥ ఘనతకై యుచ్ఛిష్ట గణపతి సేవించి ధనము సంపాదించు దాసుడొకడు
ధనము సంపాదించి దాచక వారకాంతలకు సమర్పించు దాసుడొకడు
విధవల దరిజేరి వే బూటకములాడి ద్రవ్యమార్జించెడి దాసుడొకడు
తనకథ పండితుల్వినదగినదని యాత్మస్తవంబొనరించు దాసుడొకడు
కోర్టులో వాదించి పార్టీలపైని పద్యములల్లి చదివెడి దాసుడొకడు
తమకులస్థుల చెంత తగనిటప్పాల్గొట్టి తగు మెప్పునొందెడి దాసుడొక
డు ! సభకు బటమునకు సాష్టాంగముగ మ్రొక్కి త్రాగి లేవగ లేని
దాసుడొకడు । బట్టలెరువు దెచ్చి దిట్టంబుగా నప్పు దీసి చెప్పక యేగు
దాసుడొకడు ।

గీ॥ తక్కనటువంటి దాసుల లెక్కసేయ
నేల యిటువంటివారలీలీల బాడి
ద్రవ్యమార్జించుటయె గాని ధర్మవర్త
నంబు మానిరి శాశ్వతానందరూప ॥ 24

కలియుగపురుషుల స్థితి

గీ॥ జగము తేలెడి మేటి రాజన్యులైన
ధనముగలవారలైన విద్వాంసులైన
జ్ఞానులైనను పౌరుషశాలురైన
స్త్రీలకడ బూరుషులు బానిసీండ్రుగారె॥ 25

ఉ. మోసము జేయు మంత్రులలమూఢశిరోమణులౌ వకీళ్ళు వి
శ్వాసము లేని నిక్లర్కులు నసత్యమనీషులమీన్లు మర్త్యులం
గాసిల జేయు బంటులనుకంపవహింపని నేలతేడులా
ఫీసునగూడియున్న నిరుపేదలకార్యము లెట్లు బాగగున్॥ 26

ఇద్దరు భార్యలుగలవాని యవస్థ

గీ॥ ఒకరికిద్దరు పెండ్లము లున్న బ్రతుకు
వీథిలోనుండు నొకదాని విసువవలయు
పడుచుసతి తెల్లవెండ్రుకల్ పట్టిలాగ
వృద్ధసతి నల్లవెండ్రుకల్ పెరికివేసె॥ 27

అనృతవాదమ్ము సుజన హేయగ్రహమ్ము॥ 36

—◆ మోసపు ప్రావిడెంటు కంపెనీలను గురించి ◆—

ఉ॥ గాలము వేసి చేపలను గ్రక్కునలాగినరీతి మెంబరుల్
కాలము సేయు వారసులు గైకొనులాభ మనంతమంచు వే
లాలనజేసి విత్తమునులాగెడు మోసపు ప్రావిడెంటు కం
పెన్లు లిలవిస్తరిల్లి నిరుపేదలకొంపలదీయ నోరమా
లోల! దరిద్రసంఘమిదురోదన మార్పు సమర్థులెవ్వరీ
కాలములోన నీవు మఱిగాక భవత్కృప బీదవారిపై
చాలగమోసి వారలవిచారముద్రోయుము లేనిచో ప్రజా
పాలకుడన్న నీ బిరుదు పాడగుగాదె దురాత్మభంజనా! ॥ 37

క॥ ధర నేజంటులమని మెం
బరులిచ్చిన సొమ్ముదాచి పంపక కంపె
న్లారగారు రశీదుల నే
మని పంపగ లేదటంచు మాయలబన్నున్॥

—◆ ఘనతనొంద నుద్దేశించిన మూర్ఖులసంగతి ◆—

ఉ॥ ఆరయ బొట్టజించికన నక్షరముంగన రాని గానవి
ద్యారచనప్రశస్త కవితారస మానగ లేని మూర్ఖులి
ద్ధారుణిలో సభాస్థలిని దంభమునొంద నుపన్యసించిబం
గారుమెడల్సినామములిడ గైకొనువారికి గొప్పవచ్చునే॥ 39

—◆ పతి పరకాంతారతుండని చింతించెడి కులాంగన ◆—

క॥ ఇరవున గలవస్తువులె
వ్వరికిచ్చినగాని యోర్చు ప్రాణంబకటా!
వరుడు తన హృదయముగ బర
తరుణులకుం ధారపోయ దాళగవశమే॥

గీ॥ ధరణి సత్కథల్ విన్నంతవరకు నెదను
మనము నీరీతి నడిచిన మంచిదనుచు
తొలగివచ్చియు నాబుద్ధి త్రోతురకట!
చక్కగా బూదెలోబొర్లు కుక్కపోల్కి॥ 41

—◆ పొడుము-సానిపాప ◆—

గీ॥ పొడుమునకు సానులకు సరిపోల్పవచ్చు
లాలనముసేయ నెత్తిపైనోలలాడు
నిఖిల విత్తంబుమాపును నిద్ర చెరుపు
అవని రసికులు రెంటిని నరయగలరు॥

—◆ సంగీతవాంఛలేని మనుజుడు ◆—

గీ. పసులకును బాములకు బసిసిసువులకును
గానమానందకరమని ఘనులుపల్కి
రట్టిగానమందాశక్తి పుట్టనట్టి
మానవుడు మానవుడుగాడు ప్రామనుండి. 43

—◆ పెద్దలమనస్సు వెన్నకన్న మెత్తన ◆—

చ. ఘన నవనీతమున్ మృదువుగా భువినెంతురు దానికన్న స
జ్జనహృదయంబు మెత్తనని చాటెద గారణమేమియందురా
తనకును దాపమంటునెడ దా గరగంగల దేక మన్య జీ
వనములుతాపమొందునెడ వైళముగాగరగుం ద్వితీయముం. 44

—◆ మృత్పాత్ర, తామ్ర పాత్రల సంభాషణ ◆—

ఉ. కుమ్మరిగడ్డపారగొని గొబ్బునద్రవ్వి ఖరంబుమీద సం
భ్రమ్మునమంచి తెచ్చి తన పాదయుగమ్మున ద్రొక్కి త్రొక్కి చ
క్రమ్మునవైచి త్రిప్పి యనలమ్మున దగ్ధమొనర్చు నిట్టి క
ష్టమ్ములకైన నంతగ విచారమునొందుట లేదుగాని హా
స్తమ్మునబట్టి మానినులు చట్టున మొట్టుదురందు చేత డెం
దమ్ములతమ్మిలో జలకణంబుగతిం జలియించుచున్నదా
బమ్మకు నేవిషంబిడినవారమొ యుజ్జడజాతనూతి కో
పమ్మున స్త్రీలకట్టి యులపాటొనరించెను తామ్రపాత్రమా. 45

—◆ లుబ్ధాగ్రేసరుల సంగతి ◆—

చ. ధనమధికంబుగూర్చి తగుదానము భోగముసేయకుండ లో
భిని పెనుచీపురంచు పృథివింగల పెద్దలు చెప్పుచుంద్రుకా

రణమిల రాలుగింజలును రాసియొనర్చుచు నుండుగాని తా
దినునె తదీయబీజవితతిం దలపోయఁగ బ్రాణమిత్రమా! . 46

—◆ నారదుడు శంకరునితో ◆—

సీ. ఉత్ప్రేక్షతోఁ బాయ మున్నట్టు జెప్పిన న్యాయవరల్లనియెడి టీచరొకడు
మొనసి ద్రాక్షాపాకమున గైతసెప్ప సింపిలుస్టైలుగాదనుప్లీడరొకడు
లలితాంగి రాగమాలాపింపగావిని బేగడయనెడి యుద్యోగియొకడు
అవలయలేకుండ నాడితాళము వేసి జంపెతాళంబను శాస్త్రి
యొకడు !

గీ. ధరణిలోపల నిటువంటి సరసులుండ
సుకవితల్లజగాయక నికరమునకు
కటకటా తగుగౌరవం బెటులగలుగు
హస్తిదానవమదనాశ ! యభ్రకేశ!.

—◆ కాలమహిమ ◆—

సీ. మేదినిలో రిఫర్మేషనువృద్ధియై సారకామినుల గర్వంబుద్రోసె
అలరైసుమిల్లుధాన్యములుదంచిజీవించు బీదలనోటిలో బెడ్డ వేసె
ముద్దుగబాడు గ్రామోఫోనులరుదెంచి గాయకశ్రేష్ఠుల వాగు
మూసె ! రమణీయమగునట్టి డ్రామాలువిచ్చేసి స్కూలుపిల్లలయిండ్ల
గూలదీసె

గీ. కడుపుజించిన నక్షరజ్ఞానమైన
లేని హరిదాసు లీభువిలోన వెలసి
గరిటిభాగవతుల మంట గలిపినారు
హస్తిదానవ మదనాశ! యభ్రకేశ! 84

—◆ గోపాంగనా భూపతుల ప్రసంగము ◆—

ఉ, చంపితిభూవిభు న్మగడు సర్పముచే మృతినొందె బాలకుం
గొంపనువీడి భీతిగొని గోపవతీపురమేగి పొట్టకై
కంపులమేను రోవెలది కైవడి దుర్విటకోటికమ్మి జీ
వింప మదీయసూనుడల వీటికి వేగమువచ్చి నన్ను మో

హింపగ జాలుచే దనువేటికియుంచుమహాగ్నిలో బ్రవే
శింప నతండుగాల్పమిని ఛీయని యిచ్చటజేరి నెత్తిపై
గంపనుబెట్టి పాల్పెరుగు గాశల మొప్పగనమ్మ యాత్మపై
తంపునసుంటి మానవపతీ! నగవేటికి చల్లచిందినన్ ॥ 49

—— పరసతీసంగ లాభము ——

ఉ॥ బంధుమిత్రాప్తస్వభార్యలచేపోటు ధనజనాదరణ నిద్రలకు జేటు
రోగముల్దగుల నల్గురిలోననగు బాటు తమకులాచారపద్ధతికిలోటు
పరలోకసుఖదేహ బలకీర్తులకునోటు చానమగడువిన్న జావునేటు
పగవాడువిన్నచో బలువురలో జాటు జనపతిగన జెఱసాలబాటు

గీ॥ పరసతులపొత్తుగోరిన వారికిట్టి
గతులుకలుగకమానవు గాననట్టి
చేష్టలనుమాని భార్యల చెట్టబట్టి
నడచుటయేమేలు దుర్బుద్ధి విడిచిపెట్టి॥ 50

—— అమాయకపుభర్త - గయ్యాళియగు భార్య సంభాషణ ——

మ—గీ॥ అన్నముడుక లేదేమి పాపాత్మురాల
ఆ— పాపి నీతండ్రిగాని నే పాపిగాను
మ— చాలుచాలును ప్రేలెద వేల రండ!
ఆ— రండ నీతల్లిగాని నే రండగాను
మ— గేస్తుడనియింద్రుడుగాన నీగృహమునాది
ఓసి పోపొమ్ము నాయింట నుండదగవు
ఆ— తగినయిల్లాలినౌట నింటగలహక్కు
నాదిగావున నిటనుండి నడచిపొమ్ము
మ— గంపగయ్యాళితోగూడి కాపురంబు
సలుపుచుండుటకన్నను చావుమేలు
ఆ— కొఱత నాకేమిలేదు లోకులకు వెఱచి
కంఠమునగలసూత్రము మొక్కటిమొవిడుతు॥ 51

నోరున్న దలగాచును.

—◆ మేక సింగముల సంభాషణ ◆—

సిం—గీ॥ ఎవ్వడవు నీవు
మే— మేకల నేలువాడ।
సిం— నామ మెయ్యది
మే— చింబోతు
సిం— నాగృహామున । నేలయుంటుట
మే— ఇరువది యేనుగులను ।
పులులనూరింటి నొక సింగమును భుజించి
గడ్డమంతయుగొరిగింప గట్టివ్రతము ।
బూనివచ్చితి
సిం— కావుమో పుణ్యమూర్తి ।
అనుచు వాలంబుముడిచి సింహాంబుచనియె॥ 52

దుర్నయపట్టణము.

—◆ గ్రామస్థుడు బాటసారి ప్రసంగము ◆—

బా—గీ॥ ప్రియుడ యీయూరిలోపల పెద్దలెవరు ।
గ్రా— తాటిచెట్టులె
బా— సరి । మంచి దాతలెవరు ।
గ్రా— చాకలులె పగల్బట్టలు చక్కజేసి ।
వచ్చి రాత్రియిచ్చెదరు
బా— విద్వాంసులెవరు ।
గ్రా— అన్యకాంతల బరవిత్తమును హరింప ।
నెల్లవారలువిద్వాంసు
బా— లేవిధమున ।
జీవనము సేయుచున్నావో చెపుమ సచివ ।
గ్రా— విమక్రిమిన్యాయమునను జీవించుచుండు ॥ 53

—♦ పిల్లి యేనుగుల సంభాషణ ♦—

పిల్లి—గీ. తలపయిని ధూళి దాల్చి యేకాకి గాను
చుందువో వారణాధిపుడా ! యూర్చి సెప్పు
నేను భూపతికిఁ బ్రీతిపాత్రదనైతి
నతడు దినపాత్రలోని పాల్ గాన్చు నన్ను
మెసపు ముందును ...

యేను—రాజు నామీద నెక్కి
విజయదశమి నాడు దేవర వేళ నగరు
కంటబడునప్పు సిగ్గొట్టి గౌరవముఁ
జరుగునో చూడు మూర్జాలు 54

—♦ తీరిక లేని వానికి భార్య గయ్యాళియైన ... ♦ —

గీ. ఆలి గయ్యాళి యైయుండ వ్యావసాయిక
వ్యాపకముగల్గినటువంటి వాని మనసు
అన్నమిడవచ్చు పూటకూళ్ళమ్మ గట్టి
సరుకు కొను చన్న 55

—♦ గౌరి - ... ♦—

చ. అలుగక యాలకింపుము మహాశివ ! ... సౌఖ్య
ములు నమదూరికి ... సేద్యము ...
మలయిక కేగి వేసిన రమాప్రియు ...
గలియు ... బలి ...
బలితపు టెద్దు చేరువన ... నాగునో
ములకొమరుండు మేపు నల భోజనవస్తుల లేవు చెత్తు నా
పలుకుల గారవించి యిటు పైకృషి సేయుదటంచు బల్కు బూ
చుల యెకిమీడు వల్లెయనుచు న్వ్యవసాయము సేయు నీశ్వరా. 56

—♦ సాధుసంపర్కము లేని యిల్లు ♦—

గీ. వసుధ నేయింట సాధుల పాదధూళి
పడును దాసిని ప్రాజ్ఞులు భవనమంద్రు

అటులగాకున్న తత్ప్రథమాక్షరంబు
లోపముగ నెంచదగినది కాపులార! 57

—◆ దుర్జనసంగలాభము ◆—

గీ. ఛిద్రములుగలనరుతోడ జెల్మిసేయ
ప్రాజ్ఞులకు గొప్పహాని తప్పకఘటిల్లు
వారిఘటమునగల ఛిద్రపాత్రపొందు
దనరు కంచుగంటకు దెబ్బతగిలినట్లు. 58

—◆ అవివేకినిజూచి సువివేకి ◆—

సీ. వాయుభక్షణ జేసి వర్తించుసర్పంబు జలకణంబుగ్రసించు చాత
కంబు। మితిలేనియాకుల మెసవునుమేషంబు ధ్యానించుచుండు ని
త్యము బకంబు। అప్పాలమునుగు నెల్లప్పుడు మీనంబు బొరియుల
లోనుండు మూషికంబు। బూడిదలోన బొర్లాడుబాలేయంబు వన
ములో సంచరించును మెకంబు॥

గీ. ఇన్ని జేసినమృగముల కేఫలమ్ము
గలిగె నవివేకులగు మానవులు సతమ్ము
వ్రతము లెన్నిగావింప నిరర్థకమ్ము
తపమునను జ్ఞానమే మూలధనముసుమ్ము. 59

క. భగవంతుని గుణదోసము
ల గణింపవశమె లోకులకు గారణమె
న్నగ బ్రథమ మనంతము బొ
త్తిగ లేదు ద్వితీయమో సుధీజనవర్యా. 50

సీ. దైవసృష్టము నందు ధరణీఘనంబన్న భరియించెనలదాని పాపతేడు
పాపతేడే దండివాడన్న నతని కంకణముగా ధరియించె గరళగళుడు
గరళకంఠుని గొప్పగా దలంచిన నుమావిభుని వాసికినెత్తె వెండి
కొండ। వెండికొండను నరుల్పెద్దగాభావింప లావునకెత్తెనారా
వణుండు।

గీ. రావణునివంచె కార్తవీర్యార్జునుండు

అతనిబడగొట్టె జమదగ్నిసుతుడులీల
జామదగ్న్య గర్వముదోలె రామభద్రు
డతడు పరమభక్తులమనో లతనుజిక్కె.

సీ. క్షితిలోన నరులకు శతవత్సరములాయు వనియెద రది నిశ్చయంబు గాదు । పసితనంబందో యౌవనమందో యౌవనాంతమునందో లే క వృద్ధదశయందో । నీటనో జంతువుకోటనో పగవానిపోటునో పాము కాటుబడియొ । ఇంటియందో పెనుమంటయందో లేక ప ల్లెయందో గొప్పపట్న మందో ।

గీ. మరణమేరూఢియనినమ్మి మనుజులెపుడు
ప్రాణమున్నంతలో దైవ పాదపూజ
నంబుగావించి శాశ్వతానందపదవి
నరగగొనుటయె జన్మకు సార్థకంబు. 62

సీ. నీనిమిత్తమెగదా బూనియేబీసీల నేర్చియుద్యోగముల్ నెఱపుచుం ద్రు । నీనిమిత్తమెగదా సానిపాపలు విటుల్మక్కువపడునట్లు తక్కు చుంద్రు । నీనిమిత్తమెగదా నేతిడబ్బాలలో నరటిపండ్లనుగల్పి యమ్ముచుంద్రు । నీనిమిత్తమెగదా నిఖిలదేశంబుల కరుదెంచి డ్రామాల నాడుచుంద్రు । నీ నిమిత్తమెగదా నిక్కుచు నీల్గుచు హరిదాసుల మటంచు దిరుగుచుంద్రు । నీనిమిత్తమెగదా నీతిపద్ధతి ద్రోసికూట సాక్ష్యంబుల గూయుచుంద్రు । నీ నిమిత్తమెగదా నిష్కారణముగ పాంథులబట్టి దొంగలు దోయుచుంద్రు । నీ నిమిత్తమెగదా నీచంబుగా నెంచ కన్నంబు సంతతంబమ్ముచుందురి ।

గీ॥ పుడమిగల కార్యములకెల్ల మూలమీవె
నీ ప్రభావంబు నెవరు వర్ణింపగలరు
కయ్యములకీవె మూలమో కాసిడబ్బ
కలియుగపు దైవమీవె సూ కానిడబ్బ ॥ 63

చ॥ వలవనికాంతకై తిరుగు వాడొకమూల ధనంబుగల్గినన్
వలసిన వస్తువుల్గొనని వాడొకమూల సభాంతరంబులన్

వలవని దప్పులన్నేదకు వాఁడొకమాలఁడు గాకనూరికి
న్వెలుపల నిల్లుగట్టుకొని ప్రేలుచునుండెడి వాఁడు మాలఁడే॥ 64

మ॥ లలితార్థగ్రహణ ప్రశస్తకవితాలంకారులౌ వారిము౦
దలలం దుయ్యలలూఁగుచుండు కవితా తస్వీమణీ ! నేఁడు నీ
కు లభించెంగద దైవయోగమున మూర్ఖుండున్ రసంబన్న నా
వలకుం బోయెడి వాఁడు దైవగతి దప్పన్ శక్యమే ప్రోడకున్ ॥ 65

గీ॥ కామ మల బాల్య దశయందు గాళ్ళనత్తి
యౌవనంబున మొలపైకి నివ్వటిల్లి
ముసలితనమున నోటను మొనసియుంట
సహజసిద్ధి యెల్లజీవు లాచరణపరయు ॥ 66

—* వి వే కి *—

మ. పగలెంతో సినుబుద్ధితక్కువయి కోపంబాపుకోలేక గొ
ట్టగ నాపై గడునల్కబూని యిటు తిట్టంజొచ్చినావిప్డు నీ
పగసాధింపగవేళగా దిదిగొ నీ పాదంబులంబట్టెదన్
దగవేలే యినకింక లేచి తరుణీ! తల్పంబుపై కెక్కవే. 67

—◊ నో షా ◊—

చ. వనితల చిత్తముల్ లతలవంటివి కారణ మేమనంగ చెం
తనుగలవానిపై నసలు దప్పక నెక్కుచునుండు నట్లెలే
వనితల సన్నిధి న్మెలగువారు సురూపులునైన దుష్టులై
నను కులహీనులైన నెలనాగలచిత్తము లత్తు వారిపై
గనుకన రాణివాసమున కాంతలనుంతురు ప్రాజ్ఞు లెప్పుడున్. 6

—* కవి—వేశ్య *—

క. మన తెగవా రూర్వసికడు
పునబుట్టినసుడి పురాణముల బెద్దలు వ్రా
సిన దాని జదువలేదా ?
వినలేదా ? యెన్నడు న్గవికులాబ్జరవీ.

—* సివిలిజేషన్ *—

శా. సౌకర్యంబుగ బాడు సానులగతిన్ సాంసారికస్త్రీలకీ
షోకేల ? యిది మంచిదా చెలుపుదా శోధింపుమా మిత్రమా!
మిత్ర: ఈ కాలంబున వారకాంతలకు దిక్కేలేదు నిక్కంబిదే
నాకర్ణింపుము పాటలో జదువులో పందెంబులో యుక్తిలో
గోకల్కట్టుటలో విలాసములలో గ్రామ్యాదివాల్యాపులో
జాకెట్లొనుటలో ప్రసంగములలో సంసారులే మిన్నలై
వీకన్భర్తల జెట్టబట్టుచుగలన్ వేశ్యాంగనావీధికిన్
బోకుండన్ సమకట్టుచిట్లు దివసమ్ముల్ ద్రోయుచున్నారిలన్. 70

సీ. సివిలిజేషనుచాల చెలగికాఫీహోటెల్ కీపర్సుకున్ డబ్బుజూపుచుండె
సివిలిజేషను చాల చెలగిటైలర్సుకున్ ఫీడింగునిచ్చి కాపాడుచుండె
సివిలిజేషనుచాల చెలగివీవర్సుకున్ మద్రసాన్నములిచ్చిసాకుచుండె
సివిలిజేషనుచాల చెలగిచాకలవాండ్రగడుపారనన్నంబు గుడుపుచుండె
గీ. అన్నిటికి మేమె యధికులమనుచు మాయ
మాటలాడుచు దిరిగెడి తోటకాండ్ర
మంచి చెడ్డల నెల్ల భోధించి ప్రజల
బాగుజేయుచు నున్న దీనాగరికత. 71

సీ. వసుధ దేవాంగి, దేవబ్రాహ్మణుండయ్యె సివిలిజేషను వాని జేరబట్టి
పంచాణుదరయవిశ్వబ్రాహ్మణుండయ్యె సివిలిజేషను వానిజేరబట్టి
లవిబల్లెయగ్నికుల క్షత్రియుండయ్యె సివిలిజేషను వానిజేరబట్టి
సిరిగలకోమటిసెట్టి శ్రేష్ఠిగమారె సివిలిజేషను వాని జేరబట్టి
గీ. సివిలిజేషను ప్రజలనుమిగుల జ్ఞాన
వంతులజేసి యడుగునబడిన యట్టి
గౌరవమ్ముల బయి కీడ్చె గావున నిది
యెంత లావైన లోకుల కంతసుఖము. 72

సీ. కడియముల్ గొలుసులు కంటెయు న్నాసులపేరు దుద్దులు పుస్తెబొ
నాను । మురిడీలుగొలుసు లుంగరము నొడ్డాణమ్ము దగు ముక్కు-

పుడకలు దండకడియ । ములు నాగరము సంపుగలచీర నందురు
సమరినకంచుకం బబ్జముఖుల । కంతె చాలును మరి యధికమ్ముగా
నున్న ముద్దుగుమ్మలకెల్ల మోతచేటు ।

గీ. తలచిచూడ బుట్టందముగలపి మేలు
సార్టు కీనగల్ కొంత సపోర్టు చింత
పండుగుద్దలగతి మోములుండువార
లెంత వింతగదిద్దిన నంతకంతె. 73

సీ. పొట్టపోషణకునై పొంకుసారాయి విక్రయము జేసెడి వానిగాజుగ్లాసు
కాఫీహోటేలులోగనుపట్టు బల్లమీఁదనుసంచరించు నిత్తడిగలాసు
ఫిల్లరుసోడా ప్రబిమలమాలిమి నెద్దుగడుపుననిడుకొన్న గాజుబుడ్డి
మేడిపండులరీతి మేనిచాయలతో ప్రకాశించు వెలయాలికావిమోవి

జగతి బ్రాహ్మణులాది పంచములవరకు
దిరుగుచుండును వారి వాతెఱలనడుమ
ఇట్టి చిత్రమ్ములెన్ని యోయిలను గలవు
అంగసంభవమదనాశ అభ్రకేశ. 64

—* వృత్తులు *—

సీ. పీనుంగులనుగాల్చు బిడకలమ్మెడివృత్తి దొంగిలువృత్తి ప్లీడింగువృత్తి
లోతునోతులు కాటికోదియువృత్తి శవముల మోసెడివృత్తి వైద్యవృత్తి
కోరిక మేలాలుగుత్త జేసెడివృత్తి కూటసాక్ష్యంబులు గూయువృత్తి
విటులబిచ్చకులగావించుబోగమువృత్తి అలమత్స్యమాంసమ్ములమ్మువృత్తి

గీ. అవనిగల వృత్తుల గణింప నలవియగునె
వృత్తులనుబట్టి యూహాలేవిధమునుండ
గలవొ యోచింపు డనుభవజ్ఞానులారా!
న్యాయమతులారా! సుజనవిధేయులారా! 75

క. చచ్చిన నొక్కఁడు జచ్చును
చచ్చిన జీవించునొకడు జగమున నెవరుణ

జచ్చిన జావకయుండిన
మచ్చికతోఁ బ్రతుకునొకఁడు మారమదహరా! 76
తా. 1 వైద్యుడు, 2 కసాయి, 3 వైదికవృత్తిగలవాడు.

—* సభాస్తుతి *—

సరసగుణాఢ్యులార! కడు సాహసినై జగదేకనాథు స
చ్చరిత ముపన్యసింప దమ సన్నిధి సచ్చితిగాని సారమే
నెరిగినవాడనంచు మది నెంచగబోకుడు పాయసంబునన్
దిరిగెడుదర్వి వడ్డనల నేరు పెరుంగునుగానియందుమా
ధురిమ గ్రహింపలేదు కృప తోమ ... లన్న క్షమింపగోరుదున్. 77

—* పేకాట *—

సుందరి మంజువాణుల సంభాషణము.

సుం— క. చెలువకు ప్లేయింకార్డుకు
గలభేదం బేమొ చెప్పగలవా ? సుదతీ.
మం— చలికన్న కార్డునందే
వలపధికంబని తలంపవచ్చు మదవతీ. 78
(తత్కారణంబువినుము.)

ఉ. వనితపయిం బ్రియంబుగలవాఁ డొకడే దరిజేరు దాని బా
పునకు బరాయివాఁ డెవ్వుడు బోడు నిజంబిది; పేకయాటకున్
మొనసినవారుగాక నట ముగ్గురు రెక్కువమంది వారిపై
గినిసిన దిట్టినన్ విసికి గెంటిన బోరది యెక్కువాటచే. 79

సుం— మంజువాణి! వినుము.
క. అల ధన విద్యావివేక
ముల నధికంబేది తెల్పు ముకురకపోలా!
మం— విలువ వివేకమునందే
గలదని నే జెప్పగలనుకంజాతముఖీ! 80
తత్కారణంబు వినుము

క. ధనిలభిమైన విద్యా
ధనిదుర్గుణుడైన యాశము దారోక్తనదలవా
రిని ధన విద్యలు గల స్థల
మున సువివేకంబుగల్గ మొనయును గీర్తుల్. 61

రాణివాసము.

గీ॥ బెండు జలముననిడి కాలి వ్రేలిద్రొక్క ।
నంతవరకది యడుగు నణఁగి యుండు
గాలుదీయగ నదిపైకి దేలునట్లు ।
రాణి వాసంబు జగమున ప్రబలమయ్యె ॥ 82

1913 సం॥ జూనులో రంగూనుచూచి బాలాజీదాసు వ్రాసినది.

సీ. అంగడిలో బేరమడిగి కమ్మరదాని మానిన దురము రంగూనుపుర
ము । కూరిమిత్రో నేగి కోరినవస్తువు లోక్కనబోవ గరము రంగూను
పురము । అరఘాక చేబెట్ట జారనిచ్చు వెలయాలి దానిమందిరము
రంగూనుపురము । త్రాగుబోతుల విచిత్రము జూడజూపునాభాస
వాసరము రంగూనుపురము ।

గీ॥ కోమలులకు సంబరము రంగూనుపురము
ఘోరదుర్న్యయాగిరము రంగూనుపురము
మానధనికిభీకరము రంగూనుపురము
దానినెన్నమస్తరము రంగూనుపురము.

సమాప్తము.